

Кізіма Тетяна

д.е.н., професор

Кізіма Андрій

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

Податкові надходження – це визначений законодавством України перелік податків, зборів та обов'язкових платежів, які є основою формування дохідних частин бюджетів всіх рівнів.

Важливу роль при формуванні дохідних частин бюджетів у частині податкових надходжень відіграє податкове прогнозування і планування, яке дозволяє здійснювати цей процес з максимальною ефективністю.

При проектуванні бюджету уряд дотримується встановлених Бюджетним кодексом термінів і процедури, але якість цього процесу нівелюється численними політичними та фіскальними ризиками [1].

Відмітимо, що у багатьох випадках погане бюджетне планування, відповідно і якість податкового прогнозування і планування є причиною невиконання плану податкових надходжень. Так, за оцінкою Рахункової палати, низька якість прогнозу на 2019 рік призвела до недонадходження 43 млрд грн запланованих доходів. Внаслідок чого необхідно поліпшувати якість передбачень основних макропоказників, які враховуються при затвердженні державного бюджету[2].

Крім того, протягом бюджетного року трапляються непередбачувані події (криза, війна), наслідки яких спрогнозувати неможливо. У 2020 році такою подією можна вважати коронавірусну кризу.

У відповідь на коронавірусну кризу, щоб зменшити її негативний вплив на економіку, 17.03.2020 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 533-IX (далі – Закон № 533), який вже з 18.03.2020 року набрав чинність.

Вже 30.03.2020 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 540-IX, який 02.04.2020 року набрав чинність та останній певним чином і доповнює, і змінює деякі положення Закону № 533.

Дані Закони були прийняті українським парламентом, зокрема, з метою запровадження певних податкових пільг, встановлення мораторію на проведення перевірок контролюючими органами та послаблення грошового навантаження по сплаті певних податків, зборів на суб'єктів господарювання на період проведення карантину. Все це вплинуло на стан виконання податкових надходжень бюджетів, що наглядно буде видно по закінченні бюджетного року.

Крім того, в умовах кризи відбувається зниження фізичних обсягів імпорту, яке підсилюється падінням світових цін на енергоносії, природний газ та нафту. Скорочується внутрішній видобуток та знижується попит на енергоресурси через теплі погодні умови, що призводить до суттєвого зменшення надходжень від рентних платежів та позначається на внутрішніх акцизах.

Вплив невідповідності курсу долара до планового показника на державні доходи Нацбанк оцінює у менш як 5 мільярдів гривень, падіння імпорту — у понад 10 мільярдів гривень[3].

До факторів, які впливають на якість прогнозування і планування, відносять:

1. Відсутність методологічного забезпечення проектування дохідної частини державного і місцевих бюджетів, раціональної системи прогнозування і планування податкових надходжень.

2. Вдосконалення потребує не тільки існуюча інформаційно-аналітична база, а й самі методи розрахунку планових показників податкових надходжень. У цьому процесі повинні застосовуватися

сучасні методи, які виправдали себе у податковій практиці зарубіжних країн: кореляційно-регресивні та багатофакторні моделі, теорія експертних оцінок, імітаційні методи і методи оптимізації планових рішень.

3. Часта зміна окремих податкових законів, а також велика кількість поточних змін до законів з питань оподаткування

4. Непередбачуваність поведінки платників податків, які працюють в окремих галузях економіки: паливно-енергетичному, гірничо-металургійному комплексах, сільському господарстві, експортних напрямках.

5. Залежність податкових надходжень до бюджету від ситуації з податковою дисципліною і культурою у суспільстві.

6. Проектування доходів бюджету не повинно ґрунтуватися тільки на макроекономічних показниках і потребі збалансування бюджету. Необхідно враховувати реальний стан сплати податків суб'єктами бізнесу та вплив нього законодавчих рішень з питань оподаткування.

7. Обсяги наданих податкових пільг:

8. Удосконалення методів прогнозування і планування є вирішальним фактором, яке позитивно має вплинути на розв'язання проблеми збільшення податкових надходжень до бюджетів. Саме нереалістичність бюджетних параметрів поряд з існуючою практикою внесення упродовж бюджетного року змін до податкової системи значною мірою формують підґрунтя для подальшого ухилення від сплати податків, що в свою чергу негативно впливає на виконання плану податкових надходжень.

Список використаних джерел

1. Калачова Г. "Кошторис Зеленського": що уряд змінив в бюджеті на 2020 рік. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/11/8/653476/>

2. Помилковий курсовий прогноз коштував держбюджету 7 мільярдів. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2020/06/19/47398473/>

3. Вінокуров Я. У Нацбанку пояснили, чому держава не збирає стільки податків, скільки планує. URL: <https://hromadske.ua/posts/u-nacbanku-poyasnili-chomu-derzhava-ne-zbiraye-stilki-podatktiv-skilki-planuye>